

Ympäristöministeriö
Lausuntopalvelu.fi

Lausunto
17.01.2022

1773/00.02.023.0230/2021

LAUSUNTO KESKIPITKÄN AIKAVÄLIN ILMASTOPOLITIIKAN SUUNNITELMASTA

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta suunnitelmasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Suunnitelman tavoitteet

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa esitetään uusia päästövähennystoimia taakanjakosektorille, joka kattaa liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen, työkoneiden, jätehuollon ja fluorattujen kasvihuonekaasujen päästöt sekä päästökaupan ulkopuolisen teollisuuden ja muun energiankäytön päästöt. Uusia päästövähennystoimia tarvitaan, jotta Suomi voi täyttää Euroopan unionin päästövähennystavoitteet sekä hallitusohjelman kirjauksen hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä.

HSY on Suomen suurin ympäristöpalveluiden tuottaja, joka huolehtii pääkaupunkiseudun 1,2 miljoonan asukkaan jäte- ja vesihuollosta ja tuottaa laadukasta seutu- ja ympäristötietoa. HSY on asettanut omaksi tavoitteekseen olla ympäristövastuun edelläkävijä jäte- ja vesihuoltoalalla ja toimia hiilineutraalisti vuodesta 2030 eteenpäin. HSY vaikuttaa myös laajemmin pääkaupunkiseudulla kannustaen asukkaita ja seudun muita toimijoita vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä sekä nostamaan materiaalien ja ravinteiden kierrätys- ja hyötykäyttöastetta.

Liikenne

Kestävien kulkumuotojen edistäminen vähentää liikenteen päästöjä ja terveyshaittoja sekä tuottaa aktiivisen liikkumisen lisääntyessä myös terveyshyötyjä. Vähäpäästöisten ajoneuvojen ja polttoaineiden käytön edistäminen parantaa myös ilmanlaatua. Esimerkiksi toisen sukupolven synteettisen uusiutuvan dieselin 100-prosenttisella seoksella hiukkaspäästöjen on todettu vähenevän noin kolmanneksella ja typenoksidipäästöjen noin kymmenen prosenttia verrattuna fossiilisen dieselin käyttöön.

Muista maista saatujen kokemusten mukaan ajoneuvoliikenteen hinnoittelun on todettu pienentävän merkittävästi autoliikenteen määrää kaupunkien keskustoissa. Tämä vähentää samalla asukkaiden altistumista liikenteen haitoille. Pienemmät autoliikenteen määrät tuottavat myös vähemmän katupölypäästöjä, joita ajoneuvoteknologian kehittyminen ja liikenteen sähköistyminen eivät vähennä. Kaupungeilla ja kaupunkiseuduilla tulisikin olla mahdollisuus ottaa käyttöön ajoneuvoliikenteen hinnoittelutoimenpiteitä, sillä ne ovat tehokas keino vähentää ajoneuvoliikenteestä aiheutuvia ilmastolle ja terveydelle haitallisia päästöjä. Koronapandemian aikana tehdyissä mittauksissa liikennemäärien väheneminen pääkaupunkiseudun tavallisesti vilkasliikenteisillä alueilla on näkynyt selvästi varsinkin typpioksidin vähentyneinä päästöinä.

Maatalous

Maatalouden päästöjä ei Suomessa ole tähän mennessä saatu vähenemään. Nyt lausunnolla olevassa suunnitelmassa on edellistä suunnitelmaa kattavampi ote maatalouden päästöihin. Lisäksi maatalouden päästöille on nyt asetettu vähennystavoite osana EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa. Maatalouden päästöjen vähentäminen on tärkeää ja nämä linjaukset ryhdistävät toimenpiteiden toteutumista.

Maatalouselinkeinojen päästövähennystoimenpiteissä on hyvä huomioida nyt lausunnoilla olevan KAISU-suunnitelman valmistelun yhteydessä toteutetuissa kuulemisissa esille tullut toive kotimaisen tuotannon kehittämisestä ilmastoystävällisempään suuntaan. Ravitsemussuositusten päivittäminen terveyttä sekä ilmasto- ja muita ympäristöhyötyjä edistäväksi on tärkeä ensiaskel, koska suurivolyymiset julkiset ruokahankinnat perustuvat niihin. Päivitystyössä on syytä huomioida nykyinen proteiininsyönnin kasvu. Ylenmääräinen proteiini poistuu ihmisen elimistöstä virtsan mukana typpinä. Typpikuorma on kasvanut jätevedenpuhdistuslaitoksilla, eikä kaikkea typpeä saada poistettua jätevedestä. Lisäksi osa tyypeistä poistuu jätevedestä typpioksiduulina, mikä on erittäin voimakas kasvihuonekaasu.

Rakennusten erillislämmitys

Pientalojen öljylämmitysjärjestelmien muuttaminen kaukolämpöön, maalämpöpumppu- tai ilma-vesilämpöpumppujärjestelmiin vähentää myös lämmityksestä aiheutuvia ilmanlaatua ja terveyttä heikentäviä päästöjä. Tukea ei ole perusteltua suunnata pientalojen pääasialliseen puulämmitykseen, joka tuottaa terveydelle haitallisten päästöjen lisäksi myös ilmastomuutosta kiihdyttävää mustaa hiiltä.

Työkoneet

Työkoneet tuottavat ilmastopäästöjen lisäksi merkittävästi ilmanlaatua heikentäviä päästöjä, joille altistutaan erityisesti työmaiden läheisyydessä. Toisen sukupolven synteettinen uusiutuva diesel vähentää ilmastopäästöjen lisäksi selvästi myös ilmanlaatua heikentäviä terveydelle haitallisia päästöjä. Myös HSY on sitoutunut päästöttömien työmaiden Green deal -sopimukseen.

Jätehuolto

Suunnitelmassa esitetty jätehuollon kasvihuonekaasupäästöjen kehityksen sekä toimialan yleisen kehityksen kuvaus on pääosin asiallinen ja tunnistaa toimialalla koko 2000-luvun käynnissä olleen ja edelleen jatkuvan voimakkaan kehityksen. Kehityksen taustalla on ennen kaikkea EU:n jätehuollon säädösten kehitys. HSY kuitenkin huomauttaa, että kuvauksessa ei ole vielä huomioitu kansalliseen jätelainsäädäntöön vuonna 2021 tehtyjä muutoksia. Kierrätyksen tehostuminen tulee vaikuttamaan jätteen energiahyödyntämiseen ohjautuviin jätevirtoihin, energiahyödyntämiseen päätyessä entistäkin selkeämmin vain kierrätyskelvottomin jätevirta.

HSY kannattaa yhdyskuntajätteen polton koko jätearvoketjun huomioivaa vapaaehtoista sopimusta (Green deal) kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Tämä mahdollistaa vastuutoimijoiden pitkäjänteisen yhteistyön alueellisesti merkittävien uusien ratkaisujen kehittämisessä, pilotoinnissa ja käyttöönotossa.

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Kuntien ja alueiden ilmastotyö ei kuulu vielä voimassa olevan ilmastolain sovellusalaan, mutta kunnille on tulossa lain päivityksen myötä velvollisuus tehdä ilmastosuunnitelma. KAISU-suunnitelman luonnoksessa kuljetaan kohti kuntien ja alueiden vahvempaa sitouttamista päästövähennyksiin. Yli puolet suomalaisista asuu jo kunnissa, joissa on asetettu kunnianhimoinen päästövähennystavoite vuoteen 2030 (ns. HINKU-verkoston kuuluu yli 80 kuntaa). Sitoutuneisuus ilmastotyöhön näkyy jo – esimerkiksi HINKU-kuntien kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet

keskimäärin enemmän kuin muiden Suomen kuntien. Kuntien kannustamista päästövähennyksiin ja niiden toteuttamista tukevaan verkostoitumiseen on hyvä jatkaa.

Kuntaorganisaatioiden voi olla kansallisen tason toimijoita helpompi tavoittaa asukkaita ilmastotoimiin. Pääkaupunkiseudun kaupungeilla on yhteinen Ilmastoinfo, jonka tehtävänä on neuvoa ja kampanjoida ilmaston kannalta parempien arjen ratkaisuiden edistämiseksi. On tärkeää, että kuntalaisille suunnattu ilmastotieto on helposti löydettävää ja ymmärrettävää. Energianeuvonnan on oltava saatavilla lähellä asukkaita.

KAISU-luonnoksessa esitetään toimenpiteeksi kuntien vapaaehtoista ilmasto- ja kiertotaloussopimusta. Sen sisältöä tai muotoa ei kuitenkaan avata tekstissä. Kuntien näkökulmasta keskeistä on, liittyisikö sopimukseen rahoitusta ilmasto- ja kiertotaloustoimille.

Ilmastotavoitteet ja -näkökulmat ovat nousseet yhä voimakkaammin esille myös Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen seudullisessa sopimisessa ja suunnittelussa (MAL-sopimukset). Tätä menettelyä on hyvä jatkaa isoilla kaupunkiseuduilla yhdyskuntarakenteen eheytyksen turvaamiseksi.

Kulutuksen hiilijalanjälki

HSY pitää tärkeänä, että ilmastopolitiikan suunnittelussa on mukana myös kulutusperäinen päästötarkastelu. Suomen ympäristökeskuksen arvioiden mukaan kotitalouksien hiilijalanjälki ei ole pienentynyt, vaikka tuotantoperäiset päästöt ovatkin kääntyneet laskuun. Ilmaston lämpeneminen on globaali ongelma, joten on järkevää pyrkiä vähentämään myös Suomen rajojen ulkopuolella ilmakehään vapautuvia kasvihuonekaasuja, vaikka nämä päästövähennykset eivät näy päästölaskelmissa. Kulutusperäisellä tarkastelulla tehdään myös näkyväksi maan sisäisiä hiilivirtoja – esimerkiksi suurten kaupunkien asukkaiden kuluttaman ruuan tuotannosta aiheutuvia päästöjä. On tärkeää, että jatketaan kulutusperustaisen hiilijalanjäljen arvioinnin tarkentamista ja kehitetään sen tietoperustaa, jotta pystytään paremmin arvioimaan, mitkä sektorit vaikuttavat hiilijalanjälkeen ja miten asukkaat voivat vaikuttaa ja pienentää omaa hiilijalanjälkeään.

Kulutuksen hiilijalanjäljen pienentämiseen esitettävät toimet ovat kannatettavia. Pääkaupunkiseudulle hyväksyttiin keväällä 2021 Kestävän kaupunkielämän ohjelma, jonka tarkoituksena on muun muassa puuttua kulutusperäisiin päästöihin kiertotalouden edistämisen keinoin. Ohjelmassa esitetään seudullisia toimenpiteitä muun muassa KAISU:ssa esitettävien toimien, kuten kiertotalouspalveluiden edistämiseen ja niin sanottuun tuuppaukseen, eli ihmisten ohjaamiseen kohti ilmaston kannalta parempia vaihtoehtoja ilman pakkoa tai taloudellisia kannustimia. Kestävän kaupunkielämän ohjelman toimenpiteet on tarkoitettu niin pääkaupunkiseudun kuin sen ulkopuolisten toimijoiden vapaasti hyödynnettäviksi.

Yhteyshenkilöinä tarvittaessa toimivat ilmastoasiantuntija Maaria Parry (puh. 050 412 1193), ilmastoasiantuntija Jari Rantsi (puh. 050 463 9845), lakimies Johanna Routio (050 560 8046), asumisen asiantuntija Miliza Ryöti (puh. 050 560 4717) ja ilmansuojeluasiantuntija Outi Väkevä (puh. 045 735 7698).

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Tommi Fred
toimitusjohtaja

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
Liitteet

Jakelu Lausuntopalvelu.fi

Tiedoksi

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

PL 100, 00066 HSY, Puh. 09 1561 2110, Y-2274241-9, www.hsy.fi

Samkommunen Helsingforsregionens miljöjänster

PB 100, 00066 HSY, Tfn 09 1561 2110, FO-2274241-9, www.hsy.fi